

Mollie Faustman

Utställning
i
Wendela
Hebbes
Hus
Södertälje

8 maj -
20 augusti
2005

KATALOG

INNEHÅLL

Bakgrund	3
Mollie Faustmans kalendarium	4
Människans glädjeämnen	5
Inspiratörerna	
Carl Wilhelmson	6
Henri Matisse	8
Av Mollie Faustman	
”Jag håller styvt på att jag är konstnär”	11
Av Barbro Werkmäster	
Mollie	16
av Bengt Lagerkvist	
”Kära Bang.....Hej,hej förresten”	19
av Mollie Faustman	
Utställda verk	20
Mollie Faustmans kamp mot konstpatriarkatet	22
Program under utställningstiden	24

Utställningen har arbetats fram under våren 2005 av Nils Linder, Per Eric Mattsson, Eva Rehme, Ingegerd och Sven Erik Rönnby samt Cristina Åbrink.

Omslaget se sid. 5. Foto Eva Rehme.

BAKGRUND

Ar 1939 flyttade Wendela Hebbes och Lars Hiertas barnbarn konstnären och författaren Mollie Faustman (1883-1966) in i en nyförvärvad fastighet på Stora Hoparegränd 2 i Gamla stan i Stockholm. Huset hade fyra våningar men i stort sett bara ett rum i varje våningsplan. Ovanför ytterporten hängde vindragarämbetets 1600-talskyt. Huset hade medeltida valv och stentrappor. I översta våningen inredde Mollie sin ateljé.

Idetta hus bodde och arbetade Mollie Faustman ända till sin död 1966. Sonen Hampe dog några år före modern men dottern Tuttan övertog huset och bodde kvar tillsammans med sin man tills hon dog 1999. Efter Tuttans död 2003 erbjöd de efterlevande släktingarna Wendelas Vänner att ta hand om en del av det efterlämnade materialet. Där fanns konst, brev, fo-

tografier, tidningsklipp och böcker. Mycket verkade orört från Mollie Faustmans egen tid.

Under våren 2005 har några medlemmar i föreningen inventerat materialet. Det enligt vår mening bästa och mest representativa ställer vi nu ut i Wendela Hebbes Hus. Eftersom vi har begränsade lokalytor och inga möjligheter att behålla mer än en bråkdel är det mesta av den utställda konsten till salu för avhämtning efter utställningsperiodens slut. Vi har också ramat in en del utsökta mindre teckningar, målningar och skisser - det mesta med barnmotiv - som man kan köpa med sig direkt vid besöket.

Välkommen till utställningen.

Per Eric Mattsson,
ordförande i Wendelas Vänner

MOLLIES KALENDARIUM

1883. Mollie Faustman föds den 15 mars i Stockholm. Fadern är Edvard Faustman, son ”till vänster” (Mollies eget uttryck) till Wendela Hebbe och Lars Johan Hierta, modern Alma Karsten dotter ”till vänster” i en borgarfamilj.

1888. Familjen (mor, far, tre döttrar) flyttar till London där fadern utan framgång försöker slå mynt av sina ”uppfinningar”.

1890. Modern och döttrarna lämnar fadern och flyttar hem till Stockholm.

1901. Student, därefter fyra år på försäkringsbolag.

1905. Frielev på Carl Wilhelmsons målarskola

1908. Londonresa på tecknaruppdrag till olympiaden. Därefter konststudier under stora umbäranden i Paris.

1909. Utställningsdebut i Hallins konsthandel i Stockholm med tre medutställare.

1910. Gift med konstnären Gösta Törnequist. Första boken, *Malins midsommar*, en bilderbok.

1912. Illustrerar en nyutgåva av farmodern Wendela Hebbes 40 år gamla sagobok *I skogen*.

1915. Skilsmässa från Törnequist.

1917. Utställning i Köpenhamn tillsammans med Vera Nilsson, Gift med Gösta Chatham

1918. Dottern Tuttan föds

1919. Sonen Hampe föds.

1921. Medarbetade i kulturtidskriften Ares med konstkritik. 17 kvinnliga konstnärer ställer ut på Liljevalchs Konsthall.

1922 ca. Köper stuga på Kråkön i Hälsingland ”38 mil från Stockholms beskäftighet”.

1923. Kåserisamlingen *Mina barn är vackra barn*.

1924-32. Tillhörde gruppen Optimisterna

1924. Kåserisamlingen *Upp och ner*.

1925. Kåserisamlingen *Ur barns och spenabarns mun*.

1925 ca. Började teckna barnserier i Dagens Nyheter.

1926. Bilderboken *Tuttan och Puttes äventyr*.

Vad en gift kvinna bör veta. Kåserier under signaturen Vagabonde. Väcker uppseende i hela landet för kritiska kåserier mot skandal-tidningen Fäderneslandet, som senare läggs ner.

1927. Kåserisamlingen *Också en blind kan få korn på en höna*.

1928. Kåserisamlingen *Fariséer och syndare*.

1929. Kåserisamlingen *Adam*

1930. Kåserisamlingen *Eva*.

1931. Separatutställning på Konstnärshuset i Stockholm. Kåserisamlingen *Den ljuva tiden*.

1932. Kåserisamlingen *Lärorikt. När katten är borta*. Rim av Vagabonde, bilder av Einar Nerman.

1933. Kåserisamlingen *Barn* med nytecknade illustrationer.

1934. Bilderboken *Tuttan och Putte*. Separatutställning i Stockholm.

1935. *Min sagobok*.

Skriver om brevskrivande i antologin PENNAN

1937. *Renées dagbok*. Ungdomsbok. *Sagan om den stygga kissen som blev den snälla kissen*.

1938. Separatutställning i Malmö. *Renées första plats*. Barnbok.

1939. Köper hus i Stora Hoparegränd i Gamla stan.

1940. Originalillustrationer till *ABC-ÖCH LÄSEBOK*.

1941. *Två syskon och Kjell*. Barnbok. Kåserisamlingen *En vän i nöden*.

1942. *Stugan vid älven*. Illustrerad landskapsbok om Hälsingland. Separatutställning i Stockholm.

1943. Separatutställning i Linköping.

1945. Kåserisamlingen *Indianer och vita*. Barnboken *Två små dumma grisar*.

1946. Separatutställning i Stockholm.

1949. *Människans glädjeämnen*. Freskomålning i Härnösand.

1956. Utställning på Färg och form, Stockholm.

1958. Radioprogram om hennes liv samt memoarboken *Då*.

1959. En av de 21 stiftarna i AMSA (Aktionsgruppen mot svenskt atomvapen).

1961. Sonen Hampe dör. Ger ut boken *Hampe* med tidigare kåserier om Hampe och nya illustrationer. Utställning på Färg och form, Stockholm

1964. Retroaktiv utställning på Sveagalleriet.

1966. Mollie dör den 4 januari.

Mollie Faustmans tavlor har bland annat visats på Valdemarsudde och Göteborgs Konstmuseum 1994 och 1995 i utställningen ”Den otroliga verkligheten”. Hon var en av ”13 pionjärer”. Sommaren 2005 visades debutboken *Malins midsommar* och några av hennes tavlor på Säfstaholm på utställningen ”...i en ny tids anda”.

FOTOPIASANDSTRÖM

Mollie Faustmans fresk *Människans glädjeämnen* utfördes 1949 för Härnösands småskoleseminarium (numera Mitthögskolan). Den är 3x7 meter. Pojken med flöjt i nedre vänstra hörnet fanns bland hennes efterlämnade verk (bilden på sidan 1). Det har troligen utgjort ett prov eller förarbete till fresken. I tidskriften *Konstrevy* 1950 skrev Mollie Faustman själv om sitt verk och illustrerade med ett fotografi av pojken med flöjt. Så här skrev hon:

”Motivet är människans glädjeämnen: naturen, konsten och det skapande arbetet. Naturen är kustlandskap, påminnande kanske om Ångermanlands, konsten representeras av gossen till vänster som blåser på en pipa och målaren. Det skapande arbetet av fiskaren, och det hjälpande arbetet, som jag också ville ha med, av flickan som hämtar upp vatten. Mittfigurerna representerar ”la joie de vivre” i största allmänhet. Den franska konsttidskriften vill påminna om den tacksamhetsskuld vi stå i till fransk konst. Med tanke på att fresken skall ses dagligen av ungdom och barn har jag velat göra den glad och stimulerande. Jag har tillåtit mig att sätta en liten katt i högra hörnet som en signaturmelodi för att glädja ungarna.”

1. CARL WILHELMSON

"Jag gick tre år på Valand och vilka lyckliga år! Vi beundrade och hade respekt för vår lärare, hans 'ganska bra' förgyllde hela dagen."

Så berättar Mollie Faustman i sina memoarer. Senare när läraren Carl Wilhelmson flyttat till Stockholm och startat en privat och mycket framgångsrik målarskola på Odengatan blev Mollie Faustman skolans massière. Tillsammans med Vera Nilsson och Maj Bring utgjorde hon en begåvad trio, som beundrades av de övriga eleverna inte minst för att alla tre redan hade en studietid i Paris bakom sig. I konstitidskriften Ares, som utkom under åren 1921-22 medverkade Mollie Faustman ofta med konstkritik. I sista numret 1921 skrev hon under rubriken *En målarskola om sin lärare:*

Jag såg idag i en tidning några rader om Carl Wilhelmsons målarskola, Odengatan 31, och minnen från hans första skola, Valand, eller som den rätteligen heter, 'Museii Rit- och målarskola' strömmade över mig. Den gamla grådaskiga ateljén, där nere i Göteborg lyser och strålar för mig ännu. Och jag minns mycket väl att jag på den tiden ansåg nätterna som onödiga och ledsamma tillställningar bara till hindern i arbetet. Jag minns också att jag på tre år inte försummade en enda timme. Det var visserligen inte bara ungdomen och illusionerna som upplyste Valandstiden, - jag har träffat f.d. akademister som med en rysning erinrar sig akademitiden, - utan det var den utomordentliga glädjen att arbeta under en lärare som Carl Wilhelmson. Han står för mig som idealet av en lärare, aldrig sökte han pressa in sina elever i sin egen form, han försökte bara på allt sätt vårda varje elevs egenart och uppmuntra allt han fann personligt. Att "ha svårt för sig" var inför Carl Wilhelmson icke något fel. För honom låg i skicklighet och lätthet en mycket större fara. "Underbarnen" höll han ofta efter och de, som sökte behaga honom genom att imitera honom, märkte snart att de voro

ute på fel vägar, men de som ville något och kämpade med uttrycksmedlen för dem var han ett stöd och en uppmuntran och hans korta: ganska bra, verkade som ett handslag.

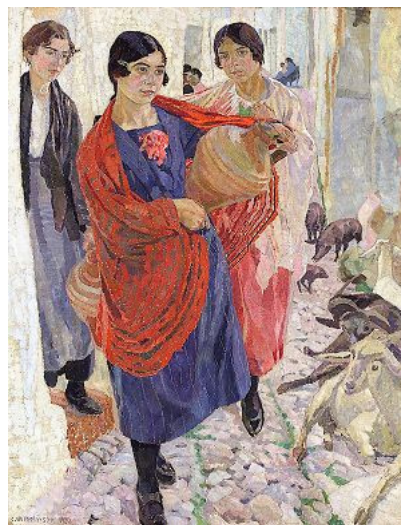
Ju äldre jag blir ju mer förstår jag att en lärares påverkan egentligen bör vara moralisk och det är som konstnärlig karaktärsdomare som Wilhelmson har sin största betydelse. En lärare kan icke lära ut färg- och formsinne, men han kan inpränta vikten av ärlighet och trohet mot det egna jaget. Vara sina elever ett föredöme i redbarhet. Matisse var kanske en eldigare, mera medryckande lärare, men på de sista åren, vet jag ingen, som kan mäta sig med Wilhelmson.

Carl Wilhelmson (1866-1928) föddes i Fiskebäckskil vid Gullmaren och började tidigt att måla båtmotiv. Han började 1888 som elev på Valands i Göteborg med bland andra Carl Larsson och Bruno Liljefors som lärare. Efter fyra år i Paris blev han 1897 lärare på Valand. 1910 flyttade han till Stockholm. I Fiskebäckskil byggde han vid sekelskiftet en sommarvilla med ateljé. Här målade han de flesta av sina kända västkustmålningar. Många av byns invånare har stått modell för tavlorna.

Carl Wilhelmsons *Tres Muchachas* såldes på Stockholms Auktionsverks auktion i december 2004 för 950.000:-.

Att konstatera att allt favoritskap ligger fjärran från Wilhelmson förefaller så onödigt att det verkar löjligt. I alla hans kvinnliga elevers namn vill jag ge honom vårt varma tack för att han aldrig gjort någon åtskillnad på sina manliga och kvinnliga elever. Aldrig ha de senare behövt känna sig mindervärdiga, aldrig har han hyst mindre intresse för dem än för deras manliga kamrater.

Carl Wilhelmson anordnar i november 1922 i Liljewalchs konsthall en utställning tillsammans med en del av sina gamla elever. Få se om icke det gemensamma draget på den utställningen kommer visa sig vara personlighet och ärlighet, som ett arv av läraren och frånvaron av rutin och tom skicklighet, också en påverkan av läraren.

2. HENRI MATISSE

Under en period från hösten 1910 upplevde Mollie Faustman Matisse skola i Paris. Hon var då 27 år och nygift, men lämnade maken hemma. Frankrike och fransk konst blev hennes inspirationskälla livet igenom. Memoarboken Då från 1958 avslutar hon med ett avsnitt om Matisse. Vi publicerar det här.

När jag fick höra om Matisses skola, reste jag huvudstupa till Paris. Glad som en lärka och utan samvetsförebåelser. Jag hade då varit gift en månad. Matisses skola låg vid Boulevard des Invalides, i ett gammalt f.d. kloster. De allra flesta eleverna var nordbor, mest svenskar och norrmän. Vi var alla utan undantag, tror jag, hänfört lyckliga att arbeta där. Vi låg i, varenda stund modellen stod, och vi insöp vår lärares ord, som svampar suger vatten. Jag undrar om någon målarskola varit så älskad av eleverna som Matisses skola, och om någon konstnär så missförstått hemma hos oss som Matisse? I många år var "Matisseelever" ett skällsord. (Två undantag: Brunius och Moselius.) Ändå visste ju folk nästan ingenting om Matisse som

målare och ändå mindre om honom som lärare. När jag under dessa år försökte beskriva hans sätt att undervisa, möttes jag av misstro. Han var, och skulle vara, en ytlig färgklåpare och vi - antingen vi gått lång eller kort tid på hans skola - okunniga Matisse-apor.

Studera framför allt naturen, brukade han säga. "Hur kan ni se alla de där färgerna", hörde jag honom en gång fråga en mycket begåvad kvinnlig elev. "Ser ni inte hur enkelt och vackert modellen står mot den grå väggen?"

- Jag tyckte det grå var tråkigt, sa eleven.

- Gå då hem och måla nature morte, sa Matisse, där kan ni ju välja vilka färger ni vill ha. Här är ni för att studera.

Han sa också, när någon arbetade trött och slött:

- Att måla är inte som att faire la cuisine. Jag föreslår att ni vilar ett slag och sen ser på modellen med friska ögon.

Att se med friska ögon som ett barn, utan förutfattade meningar, utan fördomar. Allt hör samman. Man ska på modellens sätt att hålla huvudet, kunna se hur hon håller benen.

Jag tyckte att denna "vilddjurens" chef och mästare i sitt korrigering mycket påminde om Carl Wilhelmson. Hans uppmaning till en yngling som tecknade med

ett brett kol att i stället använda en hård blyertspenna för att man skulle kunna veta vilken linje, den yttre eller den inre av den breda kollinjen, han egentligen menade, var helt i Villes anda. Folk hemma – och länge också i Frankrike – inbillade sig, att Matisse målade upp sina färgsköna dukar hastigt och lustigt. Så fel! I veckor och månader gjorde han förarbeten, han tecknade oavbrutet, och rådde oss att göra detsamma.

- Effacer, ce n'est pas simplifier, sa han en dag till mig, då jag i nån slags vilja att vara "modern", hade gjort några dekorativa krumelurer.

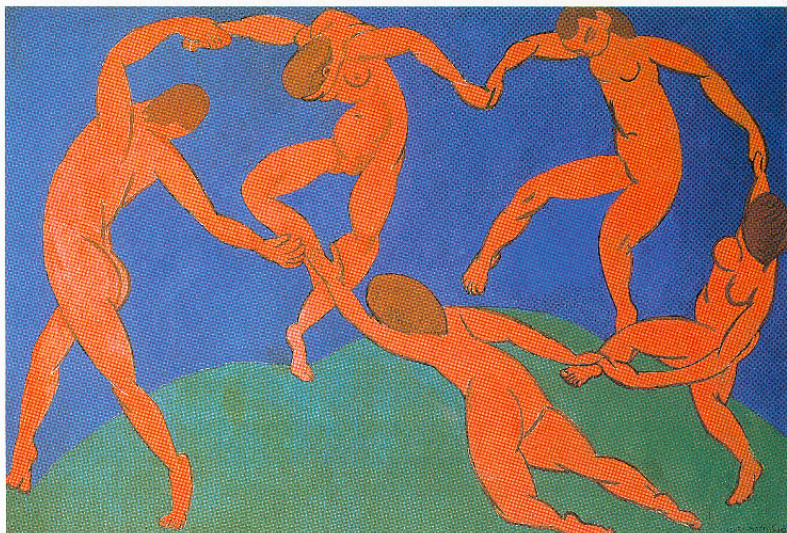
Paris. Vilka skönhetsupplevelser! Vi lärde känna Cézanne hos Pellerin, margarinpellerin, som bytt bort sin stora manetsamling mot ett femtital Cézanne, vi stiftade bekantskap med Picassos och framför allt Matisses tavlor hos syskonen Gertrude och Leo Stein. På höstsalongen - eller om det var på Independenterna - träffade jag Rousseau, le douanier. En norsk målare tog mig med till honom och vi gjorde sällskap till salongen. Rousseau var till det yttre en liten obetydlig man, som föreföll att passa bra till sitt ursprungliga yrke. Vi sa oss beundra hans naiva tavlor, men nog var väl, åtminstone jag, innerst inne chockerad. När jag senare läste vad poeten kritikern Apollinaire skrev om Rousseau, kunde jag inte annat

än instämma: "Han har ingen oro i sig, han är nöjd... Han borde inte varit annat än konsthantverkare."

Året efter, tror jag det var, föddes kubismen. Några år senare skrev Apollinaire sitt futuristiska manifest. Merde aux.... kritiker, pedagoger, professorer, muséer, Montaigne, Wagner, Beethoven o.s.v. och Rose aux... så gott som alla les Fauves, alla de moderna konstnärerna med Picasso i spetsen. Van Goghs namn förekom inte i manifestet, "rose à van Gogh" kom nog senare.

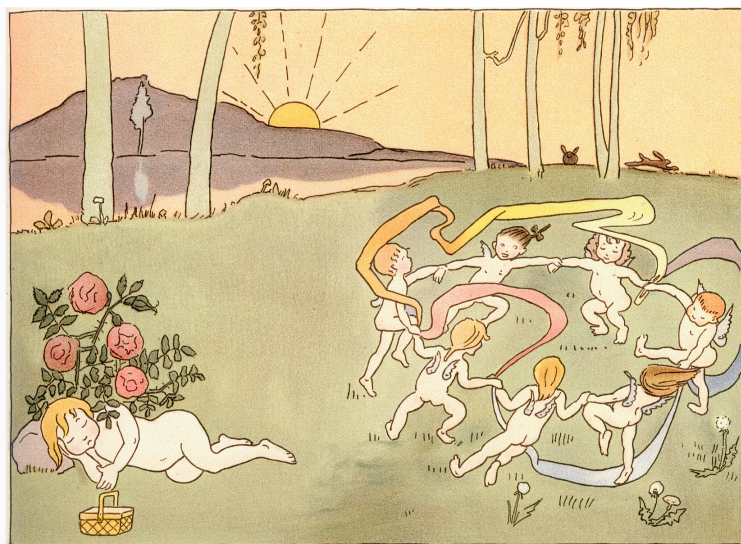
När ryssen Stchoukins köpte Matisses "Dansen" tänkte jag, ack den får jag aldrig se mer. Men det fick jag. Ett par och tjugo år senare återsåg jag den på Museet för Västerländsk konst i Moskva. Den hade bytt ägare - på vad sätt vet jag inte - blivit statsegendom, och hängde tillsammans med en hel del andra tavlor av samma mästare i ett särskilt rum på museet. En andäktig skara enkelt klädda människor lyssnade till studenten som föreläste.

Revolutioner och krig kommer och går men konsten består. Det är med den stora konsten som med den bekanta katten, "but the cat came back."

1910 samma år som Mollie Faustman kom till Matisse målarakademi i Paris färdigställde han efter flera års arbete tavlorna Dansen (till vänster) och Musiken. De köptes av den ryske storsamlaren Stchoukin.

En illustration ur Mollie Faustmans första bok Malins midsommar från 1910. Likheten i dansmotivet i de båda bilderna är slående. Säkert blev Mollie Matisseinspirerad redan under sitt första besök i Paris 1908.

"Jag drömmer om en konst, som är jämvikt, renhet och ro; en konst utan krångliga ämnen som leder uppmärksamheten från det väsentliga; en konst, som kunde skänka varje intellektuellt arbetande människa, affärsmannen lika väl som konstnären, lindring och avspänning, något liknande en god länstol i vilken han kunde vila ut från sin fysiska ansträngning."

Så formulerade Matisse sina konstnärliga ideal 1908.

›JAG HÅLLER STYVT PÅ ATT JAG ÄR KONSTNÄR...‹

AV BARBRO WERKMÄSTER

Barbro Werkmäster har i över tre årtionden varit en av de ledande gestalterna inom svensk forskning och undervisning kring kvinnliga konstnärer och illustratörer, särskilt kvinnliga barnboksillustratörer. Förutom att vara forskare, handledare och föreläsare vid Konstvetenskapliga institutionen i Uppsala, har hon arbetat över ett stort fält som författare och konsult vid olika utställningsprojekt.

I en intervju säger Mollie Faustman att hennes sämsta ämnen i skolan var svenska och teckning. Ändå var det just inom dessa områden som hon kom att göra sin stora insats även om vägen dit inte var helt rak. När hon studerade kemi på Högskolan upptäckte hon att hon ville bli konstnär. För att få ihop pengar till studierna tog hon plats på kontor. Lönen var mager och för att dryga ut den började hon skriva noveller i veckotidningen Hvar 8 Dag.

Mollie Faustman börjar alltså som fri skribent innan hon slår in på den bana hon helst vill beträda. I sitt fortsatta yrkesliv kommer hon att bli mest känd som författare och journalist. Under signaturen Vagabonde skriver hon kåserier, som sedan ges ut i bokform (se sid 4). Hon medarbetade i konstitidskriften Ares med konstkritik och artiklar och publicerar artiklar i

tidningar och böcker. Själv ser hon på sitt författarskap som brödskriveri för att kunna försörja sig och barnen. Hennes rätta yrkesidentitet är konstnärens.

Hennes författarskap är dock värd sitt erkännande. Hon är en god stilist med ett levande och böjligt språk med målarens blick för beskrivningar av miljöer och personer. Ett dåligt betyg i svenska kanske bara betydde att hon inte ville tukta sin stil så att den skulle passa skolans strikta regler. En av Mollie Faustmans ledstjärnor i livet - att vara trogen sig själv - fanns säkert med redan hos den unga flickan. I familjebakgrunden fanns skribenter. Hennes far Edvard Faustman, togs om hand som fosterperson av sin biologiske far Lars Johan Hierta. Hans biologiska mor var den kända journalisten Wendela Hebbe, som bodde i samma hus som Hiertas familj och Aftonbladets redaktion. Officiellt erkändes inte sonen av föräldrarna, men han växte ändå upp i deras närhet och fick del av deras omsorger.

Även Mollie Faustmans mor, Alma Karsten, var född utom äktenskapet. Hon adopterades av sin far och växte upp med sina halvsyskon i hans familj. I sin memoarbok *Då*, som utkom så sent som 1958, nämner Mollie Faustman mycket kort sina föräldrars familjeförhållanden. Fanns det då någon konstnär i släkten? Mollie Faustmans faster Signe Hebbe var operasångerska, men också en god karikatyrtecknare. Wendela

Hebbe hade som många borgerliga kvinnor under 1800-talet fått teckningslektioner. När hennes man lämnade henne hade hon flyttat med barnen till Jönköping och där öppnat en skola. Hon undervisade bl. a. i måleri och en av hennes elever var den unge Johan Höckert. Så visst fanns där anlag. I *Då* berättar Mollie Faustman om de glada festerna hos fastern med många konstnärer bland gästerna.

Utbildning

Mollie Faustman ger inte någon förklaring till att hon vill studera vid Valand. Konstakademien hade fortfarande ett rykte om sig att vara konservativt, men det gav status att bli antagen där. Utbildningen var kostnadsfri och skolan fanns i hemstaden, vilket borde passa en som inte hade så mycket pengar. Det fanns även fria skolor i Stockholm. Caleb Althin hade börjat sin skola 1899 och den besöktes av många kvinnliga konstnärer, bl.a. Siri Derkert. Konstnärsförbundets tredje skola öppnade i Stockholm 1905. Där gick hennes kommande kamrater i Paris Einar Nerman och Anna Sandström. Under Mollie Faustmans tre år på Valand mötte hon även Maj Bring och Ellen Trotzig. Maj Bring hade gått ett år på Valand 1900/01 men sedan sökt in på Akademien i Stockholm, något hon ångrade hela sitt liv. Undervisningen på Akademien kvävde henne och bröt ner hennes mod. För att återfå målarlusten återvände hon en termin till Valand 1905. Samma år avslutade Ellen Trotzig sina studier vid skolan.

Mollie Faustman talar alltid om åren i Göteborg som hennes lyckligaste. Hon hade ont om pengar men drygade ut kassan med bl. a. matematiklektioner. Ganska snart blev hon också frielev. Lärare var Carl Wilhelmson, högt älskad av sina kvinnliga elever. Hon skriver att han behandlade manliga och kvinnliga elever lika. »Aldrig har de senare behövt känna sig mindervärdiga, aldrig har han hyst mindre intresse för dem än deras manliga kamrater.« (Om Carl Wilhelmson som lärare, se vidare sid 6)

12
Precis som när det gäller svenska som skolämne var säkert Mollie Faustmans teckningsstil för egensin-ning för att passa in i undervisningsmallen. Därför kunde hon utvecklas under Wilhelmson på Valand eftersom han tog tillvara elevernas egen bildsyn. Det personliga uttrycket vägde tyngre än den perfekta linjen. Samtidigt fick de en gedigen kunskap om material och komposition. Även om man kan spåra Wilhelmsons inflytande i hans elevers verk, kan man ändå skilja de olika konstnärerna åt.

Det är intressant att notera att flera av de kvinnliga konstnärer som tillhör det svenska avantgardet hade Wilhelmson som lärare. Förutom de som nämnts studerade Ester Almkvist, Agnes Cleve, Tora Vega Holmström för honom. Mollie Faustman, Ellen Trotzig och Maj Bring målade dessutom tillsammans i Maj Brings ateljé i Stockholm och dit kom Carl Wilhelmson och korrigerade.

Somrarna ägnades också åt studier. Tillsammans med kamrater reste hon till olika platser och målade som t.ex. Utmeland i Dalarna och Vombsjön i Skåne. Den tredje sommaren bodde hon i Kungälv med Gösta Törnequist, som var Mollie Faustmans »stadiga sällskap« (De hyrde, som anständigheten krävde, rum i varsitt hus.) Senare fortsatte de båda till London, bekostad av ett uppdrag som tidningstecknare av Olympiaden. I Kungälv var redan Ellen Trotzig och efter London återvände Mollie Faustman ensam till Kungälv och delade då lägenhet och modeller med Trotzig.

En utbildning sågs inte som avslutad om den inte också innehöll utländska skolor. Hösten 1908 fortsatte därför Mollie Faustman till Paris, där Törnequist redan befann sig. Hon stannade i Paris till 1911, med kortare sommaruppehåll i Sverige. Hon besökte Circle Russe och på hösten 1910 Matisse's skola. Trots umbäranden såg hon åren i Paris som goda år. »Det bjuder mig emot att tala om dessa underbara år som hundår«, säger hon.

«Jag slet ont, som alla andra, hade kredit hos syltans förträfflige värd, som alla andra, och bodde i skröpliga ateljéer som alla andra. Ibland brukade krediten ta slut, och då fick man ligga till sängs och dricka vatten.» Studierna i Paris var inte bara arbetet i skolorna. Framför allt innebar det att se ny konst på utställningar och hos konstnärskollegor. Att anamma det nya var att vara del i något större, något som vägde upp alla försakelser och alla tvivel på att ha valt rätt väg. Samtidigt betonar Mollie Faustman gång på gång lärdomen från Wilhelmson - att man måste finna sin egenart, våga vara personlig och inte försöka ta efter andra. I hennes konstnärskap kan man se hur troget hon håller kvar det djupa inflytande hon fick under de tidiga läroåren.

Konstnären - målaren

Mollie Faustman debuterar i oktober 1909 i Hallins konsthandel. Medutställare är Carl Luthander, Frans Timén och Gösta Törnequist. I de bägge recensioner jag läst ägnas största utrymmet åt Timén, men man ger också Faustman plats, medan de två övriga avfärdas på några rader. Intressant är att redan i dessa tidiga recensioner kommer det fram den ambivalens som recensenterna känner inför Mollie Faustmans verk just för att hon är kvinna. August Brunius, som tog De unga i försvar, skriver i Svenska Dagbladet (6 okt 1909):

«Eftersom hon är kvinna, söker hon en bred och manlig stil; hennes formgifning i landskap och porträtt är avsiktligt kantig och färgen ibland grundligt rå, Man skulle kunna spåra inflytande från en del av Sager-Nelsons alstring, men det kan lika gärna vara egen originalitet eller egenhetssträfvän. Öfver den lite affekterade målbrottstonen hör man snart hennes verkliga skrämme; ty kvinnligheten har samma goda vana som naturen: tamen usque recurrit (likväl återkommer den ständigt).»

Genomgående för Mollie Faustmans verk är respekt för motivet och verkens allvar vilket ofta uttrycks i ett anslag som är kraftfullt. Det förvandlas till att hon vill *efterhärma* männen, Brunius ger till och med

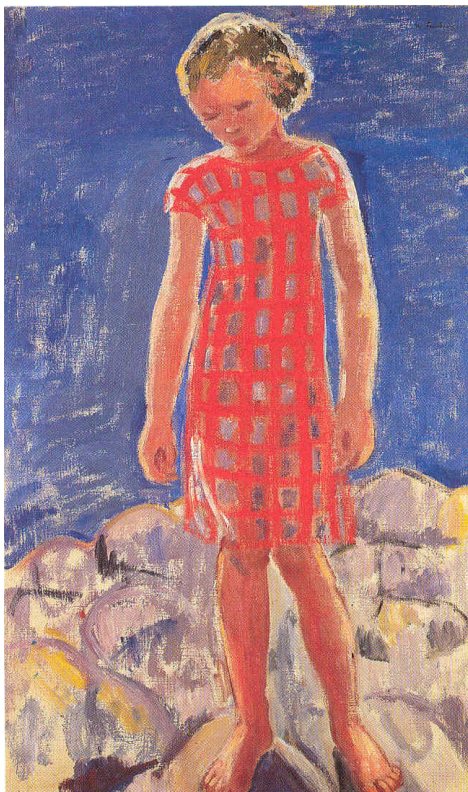
ett exempel med Sager-Nelson, men tar sen tillbaka, det kan ju vara »egen originalitet«. Det balanseras tillbaka med »affekterad målbrottston«, dvs tillgjort överdriven och pubertal. Men över den ligger »verkliga« stämman - kvinnlighetens. Och så är vi framme vid att kvinnan är som naturen. Han avslutar med att bilderna av unga flickor har charm och är fria från sentimentalitet. Däremot saknar landskapen stämning, »som bekant är naturlyrik sällan utmärkande för kvinnan«.

Jag har uppehållit mig ganska länge vid Brunius recension eftersom den innehåller något som återkommer genom åren. Det drabbar inte bara Mollie Faustman, utan de flesta andra kvinnliga konstnärerna vid denna tid. Jag vill kalla det beröm med förbehåll. Man söker det man uppfattar som något slags kvinnlighetens essens och ju närmare konstnären ligger denna illusion, desto lättare accepteras hennes bilder. Mollie Faustmans sökande allvar skapar oro eftersom hon inte svarar mot något kvinnligt ideal. På 1930-talet ger recensenterna begreppet egenart en positiv klang, som av Gunnar Mascoll Silfverstolpe utläses som »renhårig«. I det begreppet lägger han in »värme, äkthet och kraft«.

Mollie Faustman fortsatte under hela sin livstid att ställa ut. Till en början var det med några få medutställare, både manliga och kvinnliga. Hon var t ex medutställare både på Maj Brings och Vera Nilssons debututställningar 1913 och 1917, den senare i Köpenhamn. Tillsammans med Maj Bring ställde hon även ut 1915 och 1918. Hon tillhörde gruppen Optimisterna 1924-29, då hon lämnade den. Hon ställde även ut två gånger med Independenterna och en gång med Färg och Form. Hennes första separatutställning visades på Konstnärshuset 1931 och en sista retrospektiv utställning hölls 1964 på Sveagalleriet.

Mollie Faustman sågs i sin tid som, tillsammans med Vera Nilsson, den stora skildraren av barn. De finns redan i hennes första verk och dominerar alltmer

från 1920-talet, då hon själv blivit förälder. Vera Nilsson avbildar sin dotter Gingan och hennes kamrater. Hon gör det så man i barnet ser Människan, outgrundligt bärande på Universums hemligheter. Mollie Faustmans barn är mer jordnära, men lika respektfullt återgivna, fångade i ögonblick då barnets omedelbarhet och människans allvar samtidigt är närvarande.

Recensionerna från de tidigaste utställningarna beskriver de avbildade barnen som sköra och utsatta, medan de i senare verk karakteriseras som personliga och starka. En målning från mitten av 1920-talet, *Flicka mot blått vatten* (ovan), rymmer bägge dessa komponenter. Flickan upptar majestätiskt bildytans hela höjd. Hon står på en stenig strand, tårna är något avskurna nertill i bildytan. Från låren och uppåt är hon omgiven av ett blått fält, hav och himmel i samma enhet. Genom att hon håller huvudet en aning böjt undviker hon att nudda övre ramen. Solljuset ger henne en gyllene övre kontur och man får en stark känsla av hon står stadigt på marken men ändå är en luftande. Klänningens rutor kan lika gärna vara ett nät av breda band, man ser nästan igenom kroppen. Flickan på målningen har påtagligt en stark integritet, hon lämnas i fred av betraktaren.

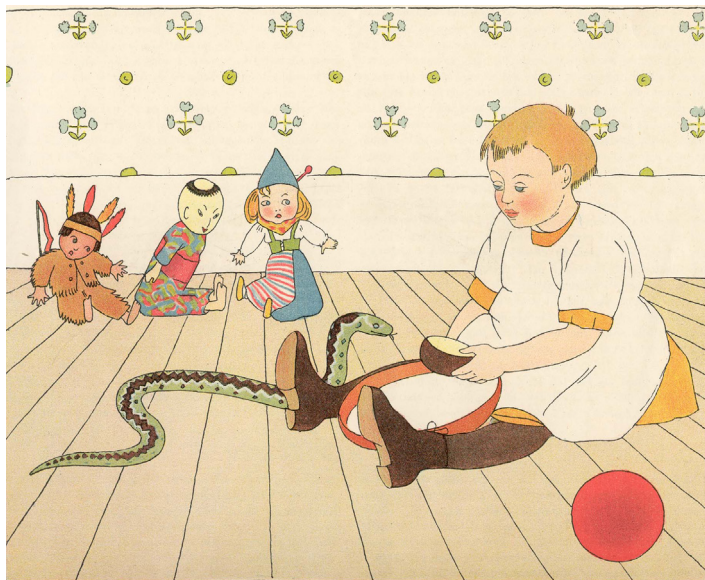
Flicka mot blått vatten. Göteborgs Konstmuseum. Tavlan ställdes ut på Säfstaholm 2005 på utställningen "... i en ny tids anda" med kvinnliga modernister från 1900 till 1930. Till höger illustration till Wendela Hebbes sagobok *I skogen* (se nedan och sid 20).

På samma sätt som barnen får behålla sin integritet får landskapen i hennes målningar också vara det de är i sin egen rätt. För att komma närmare naturen bosatte hon sig tidvis i Hälsingland, dels vid Ljusnan men längst på Kråkön utan för Hudiksvall. Där fann hon den mer karga som bättre passade hennes temperament. Hennes bok *Stugan vid älven* från 1942, är en hyllning till det hälsingska landskapet.

Konstnären - illustratören

Året efter sin debut i Hallins konsthandel debuterade Mollie Faustman i ännu en genre med bilderboken *Malins midsommar*. 1912 gav hon ut *I skogen*, en bilderbok i folioformat, där hennes planscher illustrerar berättelser utgivna av farmodern Wendela Hebbe 1871 (ovan till höger och sid 20)). Båda dessa böcker är unika på mer än ett sätt. Det är första gången i svensk bilderbokshistoria som så uttalat modernistiska böcker publiceras och det är de mest entydiga uttrycken hos Mollie Faustman för lärdomarna från Matisses skola. Formen är dekorativ och stiliserad med klara ytor i lokalfärger. Även hennes kamrater från Paris och Matisses skola, Maj Bring och Einar Nerman, gav 1911 ut varsin bilderbok med modernistiska förtecken. Maj Bring gav sedan endast ut ytterligare en bilderbok, medan Einar Nerman i många år fortsatte som bilderbokskonstnär i dekorativ stil.

Mollie Faustman gav även ut ytterligare bilderböcker, ca två-tre per decennium. Hon illustrerade också egna och andras verk. Mest känd blev hon för sin tecknade serie Tuttan och Putte, som publicerades på Dagens Nyheters barnsida och i Idun. I Tuttan och Putte

hämtar hon stoff från sina egna barns lekar och upptåg. Teckningarna är till synes enkla, de anknyter både till serietraditionen och hennes egna tidiga teckningar, där hon med några få streck fångar barns sätt att röra sig och både uttalade och outtalade känslor.

Genom sina illustrationer till Irja Browallius och Helge Haages *Läsebok* 1940-41, avsedd för småskolans första och andra klass, nådde hon många läsare. Den då mest använda läseboken var Elsa Beskows *Nu läser vi*. Gemensamt för illustrationerna är deras tydlighet, pedagogiskt betonad verklighetstrohet. Tittar man närmare på färgbilderna märks Mollie Faustmans skolning in i ett modernistiskt formspråk. Trots att miljöerna ska framstå med alla sina olika delar väl utritade ger perspektiv och färghållning ett mer modernt intryck. Ett 30-tal av dessa illustrationer finns med på utställningen.

Fredskamp och kvinnokamp.

Mollie Faustman var gift två gånger, 1910-15 med Gösta Törnequist och 1917-26 med Gösta Chat-han. Båda äktenskapen slutade med skilsmässa och i det senare fick två barn - 1918 Birgitta (Tuttan) och 1919

Hampe (Putte). Båda männen var konstnärer, men det konstnärliga kamratskapet inom äktenskapet, som hon föreställt sig, uppstod aldrig. I stället kom vänskapen mellan de kvinnliga konstnärskollegorna att vara det hållfasta, hjälpsamma och kollegiala nätverk som blev bestående, även om de kunde gräla sinsemellan.

På frågan om hon inte tyckte om män svarade Mollie Faustman, att det gjorde hon visst, men hon tyckte inte om manligt översitteri. Ja, inget översitteri överhuvudtaget människor emellan. Konst, barn och fred var det hon värdesatte mest i livet. Konsten ägnade hon sig åt både som utövande konstnär och kritiker, barn var huvudmotivet i både hennes kåserier och hennes bilder och fredsfrågor ägnade hon sig åt som skribent och aktivist. Inget av detta engagemang kan i propagandiskt syfte utläsas i hennes konst. Däremot kan man säga att hennes verk i sina uttryck berättar om hennes respekt både för varje människas egenart och varje landskaps särprägel. Trots det många gånger expressionistiska målningssättet finns det en harmoni i målningarna som om delarna strävar efter att balansera varandra. Hennes favoritfärg är blått, men de rymmer också mycket rosa toner. Från resan till Estland 1936 finns en stadsmiljö, *Gata i Reval*, där det rosa huset i mitten samlar hela bilden i sig och ändå ger övriga partier lika mycket plats. Husen står där i fred med sig själva, landskapet, gatan, människan och hästen. Det är en målning som jag kan återvända till gång på gång utan att tröttna på den.

I freskomålningen *Människans glädjeämnen* i Härnösands dåvarande småskoleseminarium 1949 är motivet en »hyllning till människans glädjeämnen: naturen, konsten och det skapande arbetet«. Medan minnet från andra världskriget ännu är starkt även i Sverige och ruinerna finns kvar i Europa berättar Mollie Faustman för de små barnens lärare en väg som leder till glädje och till försoning och fred.

MOLLIE AV BENGT LAGERKVIST

Bengt Lagerkvist (f 1926) mötte Mollie Faustman ofta i sitt barndomshem. Fadern författaren Pär Lagerkvist och Mollie Faustman var goda vänner. I boken *Konstens magi* (W&W 1998) berättar Bengt Lagerkvist - framgångsrik teaterregissör och känd av en bredare allmänhet för sina konstpromenader i tid och rum - om Mollie i ett kapitel. Med författarens tillstånd publicerar vi här kapitlet med ett nyskrivet tillägg.

De flesta av de konstnärer jag skrivit om i den här boken har jag aldrig träffat. Man kan skriva ändå, även om man aldrig råkat vare sig Picasso eller Rembrandt, Poussin eller Renoir. Det kan bli nog så personligt fast bekantskapen bara gått via böcker. Jag har hört konsthistoriker tala om konstnärer de sysslar med som gamla bekanta, vänner de kallar vid förnamn. Det är genom verken vi känner eller tycker oss känna konstnärerna, verk som vi tolkar och tycker oss förstå på ett sätt som konstnären själv aldrig tänkt sig och blir mycket förvånad över att höra. Min pappa som var författare ville inte umgås med andra författare. Han föredrog konstnärer, vad det nu berodde på. Kanske inbillade han sig att kollegorna på något sätt ville stjäla elden från honom. Målare däremot gick bra, han hade själv skrivit om konst i sin ungdom i "Ordkonst och Bildkonst"

som betydde mycket för generationen kring 1913, till exempel Siri Derkert, annars inte svag för manliga författare. Hon brukade ropa ut bokens teser vid nattliga vandringar i Stockholm. En konstnär som förekom hemma var Birger Simonsson, då på 30-talet känd i Stockholms konstliv, professor på Konstakademien och initiativtagare till 1909 års män, de som inledde den moderna konsten i Sverige. Nu är han glömd i motsats till de andra i gruppen. Men vad vi beundrade hans konversation som var ett fyrverkeri av kvickheter! Jag minns hur min bror Ulf och jag stod och lyssnade i dörren till glasverandan på landet där "de stora" satt. Birger Simonsson var märkligare i sin konversation än i sin konst - men det förstod inte vi eftersom vi inte var mer än cirka tio år. En konstnär som förekom hemma och som vi beundrade gränslöst var Henrik Sörensen, norsk sagofigur och vän med min pappa (det var det inte många som var). Han hade stått Gösta Sandels nära och skrivit en underbar, romantisk dikt vid hans för tidiga död. Som konstnär ojämn, med en farlig dragning till det patetiska, gjorde Sören som vi kallade honom, ett porträtt av Pär Lagerkvist i unga år som fångar skaldens oroliga, känsliga och aggressiva person där han står i ett hotellrum nånstans i Södern med rocken på armen. På väg nånstans till nästa trista rum, i en annan stad, i ett annat land. Adress poste restante. Mycket långt från nobelpristagaren med silverhåret, så berömd att ingen vågade närma sig honom. Likt åtskilliga andra offer för sin egen berömmelse som skapade en ensamhet han inte

räknat med. Men det var ju inte om detta jag skulle berätta. Det var om Mollie!

Mollie hette Mollie Faustman och var en av de konstnärer som förekom hemma på Askrikevägen 34 på Lidingö och som jag träffade många gånger. Kvinnliga konstnärer fanns det inte så många av på 30-talet och av de mer kända förekom inte Sigrid Hjertén hemma eftersom hon var skild från Isaac G. Och på väg in i sinnessjukdomens isolering. En gång i ungdomen hade de tre, Isaac Grünewald, Sigrid Hjertén och Pär Lagerkvist planer på att starta en tidskrift men det blev inte mer än planer, nog så spännande. Kanske var de för olika. Siri Derkert förekom inte heller fastän hon bodde på Lidingö – kanske skyggade pappa för hennes aggressiva attityd och trosvisst kommunistiska åsikter, jag vet inte. Men Mollie Faustman - idag knappt ett namn – gick bra. Vem var hon?

Känd under 30- och 40-talen som signaturen Vagabonde i veckotidningen Idun och Dagens Nyheter, orädd och frispråkig vare sig det gällde den frambrytande nazismen i Tyskland, freden eller kvinnans ställning. Hon var också en av dem som tog ställning mot en svensk atombomb. Orädd var hon när hon stämde skandaltidningen Fäderneslandet för förtal och fick den nerlagd - många hade önskat men ingen hade vågat. Under många år skrev hon en barnserie i DN kallad "Putte och Tuttan", osentimentalt och inte alls så näpet som man skulle kunna tro. Detta för att försörja sig. Samtidigt var hon konstnär, utbildad på Carl Wilhelmsons skola tillsammans med Maj Bring, Ellen Trotzig och andra kvinnliga elever, alla behandlade på samma som sina manliga kamrater. Den tiden mindes hon alltid som

lycklig. Det var där i ateljen vid Odengatan som det omkring 1909 dök upp en frielev, klädd i dåliga kläder och "gammal" som de unga kvinnorna av god familj tyckte. Han stod för sig själv och muttrade, hörde illa. En dag började han berätta - om nätter i öknen, om resor till Egypten, Indien, om den nya konsten i Paris, om Picasso, Matisse, Apollinaire ... och världen öppnade sig för de lyssnande flickorna. En av dem var Mollie Faustman – den blivande signaturen Vagabonde. Han som berättade var Ivan Aguéli, märklig konstnär, världsresenär, poste restante-människa.

Så kom Mollie Faustman att dela sitt liv mellan Journalistiken och måleriet. Som lärare förutom Carl Wilhelmson hade hon Matisse som lärde henne att de nya starka, lysande färgerna kunde sättas ihop enligt lagar ingen drömt om tidigare. De finns i hennes eget måleri som ofta föreställer barn, egna och andras, en genre utan högre anseende. Är det därför hennes konst är så bortglömd och gömd i museernas magasin?

Hennes privatliv var inte lyckosamt. Först gift med en konstnärskollega, skilsmässa. Sedan med Gösta Chatham, känd i Svenska Dagbladet för sina satiriska teckningar, talangfull, men alkoholiserad. Sonen Putte, Hampe Faustman, var en mycket begåvad skådespelare och filmregissör som man kan se i svenska filmer från 40-talet. Han hade samma olyckliga dragning till alkoholen som fadern. Död i förtid.

Liksom för flera andra i hennes generation, Siri Derkert, Vera Nilsson, Ninnan Santesson och Anna Sahlström - som var engagerade i kvinnans

självklara rätt till likaberättigande med mannen, blev Mollie Faustnans eget privatliv ett misslyckande. Antagligen ingen tillfällighet. I Mollies fall bidrog säkerligen en ”medfödd” konflikt: båda hennes föräldrar var ”oäkta” barn. Fadern var son till Wendela Hebbe i hennes förhållande till Lars Johan Hierta, Aftonbladets grundare. Modern adopterades av sin far i en högborgerlig familj. Fadern var en ohjälplig men charmerande slarver som slösade bort hela sitt arv. Innan dess hade han uppfostrat Mollie till pojke och kallat henne Karl-Edvard - vilken befängd idé – eftersom han velat ha en son. Precis som Strindbergs ”Fröken Julie”. Kanske kom hennes mörka altröst jag minns så väl därifrån.

I kväll kommer Mollie. Då höll vi oss hemma, min tvillingbror och jag, eftersom vi visste att hon sa så roliga, drastiska saker och brydde sig om oss (det var inte så vanligt). Mollie som inte alls satt tyst, vördnadsfullt lyssnande till vår pappa som många gjorde - han gillade henne ändå eller kanske just därför. Hon som träffat äventyraren – världsresenären Ivan Aguéli som vi kanske hade hört talas om. Hon som gav oss en stor modell av en fullriggare som fortfarande finns kvar.

Hon ingrep i mitt liv en gång. Jag studerade juridik och hade förstått att detta var ett stick-spår som inte passade mig. En håglös söndagseftermiddag slår jag på radion och Mollie talar på sitt humoristiska, egna sätt - inte helt olikt Bang. Så säger hon något i stil med: att man ska följa sin instinkt, våga byta ett spår man finner och förstår är fel- ungefär så helt enkelt. Det är mer än fyrtio år sedan. Det var som en uppenbarelse när hon sa det med sin auktoritativa, mörka altröst. Jag vågade

följa hennes råd, lämnade juridiken och gick till teatern - och har aldrig ångrat det.

Tack Mollie!

Tillägg i april 2005:

Så skrev jag för några år sedan om Mollie Faustman och orden gäller fortfarande. Av en tillfällighet sa hon de här orden och jag lyssnade. Jag vet inte om hon spelade en sådan roll för andra, omöjligt är det inte eftersom hon hade en självklar auktoritet. En som alltid sökte upp henne vid sina besök i Sverige var Ingrid Bergman, som nog kan ha behövt några kloka ord ibland, som vi alla. En som uttryckt detta bättre än de flesta är Hjalmar Gullberg, den gången på - 30 och - 40 talen mer läst än någon annan svensk poet, möjligen med undantag för Nils Ferlin. Numera egendomligt bortglömd. I diktsamlingen *Att övervinna världen* från 1937 finns en dikt på tre strofer - *Människors möte* - som handlar just om det här:

*Om i ödslig skog
Ångest dig betog.
Kunde ett flyktigt möte
Vara befrielse nog.*

*Giva om vägen besked,
Därpå skiljas i fred.
Sådant var människors möte
Enligt uråldrig sed.*

*Byta ett ord eller två
Gjorde det lätt att gå.
Alla människors möte
Borde vara så.*

"KÄRA BANG

HEJ,HEJ FÖRRESTEN, DIN TILLGIVNA"

De radikala kvinnorna på Mollies tid var inte alltid överens. Ibland kunde de puckla på varandra riktigt ordentligt och vänskapen kunde få sig en törn och rent av upphöra för långa perioder. Här har Mollie retat sig på något som Barbro Alving (Bang) skrivit:

Kära Bang,

Att nu också du ska falla för den gängse föreställningen att den lilla klick man har omkring sig är svenska folket. Den där sorten som du så riktigt karaktäriserar i senaste Idun, har ju så liten betydelse. Lite skum på ytan. Gör ett visst väsen av sig just för dagen, men kan ju inte på något sätt sägas vara exponenter för oss alla andra.

Så fasligt ofta bedömer folk människor efter sin egen lilla krets eller efter den klick man ser ev. retar sig åt. Jag skickar dig ett klipp ur senaste Vi, det låg närmast till hands, men jag kunde ju visa dig på massor av människor, massor av kategorier, som intet har gemensamt med byket, du skildrade.

"Och alla springer vi på nöjen, som om var dag var den sista..." vilka vi? Skogsarbetare, fiskare, torpare, stenhuggare, mödrar till en stor barnskara, små sömmerskor, småhandlare, timmerflottare, kolare? Kära du, det är ju det som är "vi", inte en samling gulaschpatrisk i kungl huvudstaden.

Det var visst Harriet som på sin tid talade om och suckade över det på caféer och schaggsoffor halvsovande svenska folket, förslöat av värmeledning- ar och liknande nutida komfort. Jag läste utgjutelsen, just då jag försökte hjälpa en fattig helsingekvinna, som ådragit sig lungsot med sitt ideliga tvättande i isigt vatten, andras tvätt. Jag kände ett visst äckel då över alla profeter, som inte ser längre än näsan är lång.

Förlåt mig att jag tar i, men jag blir så förbannad - därför att mina enkla svenska vänner blir så förbannade - när jag läser sånt där.

Hej,hej,förresten,
din tillgivna

UTSTÄLLDA VERK

STORA RUMMET

(till vänster innanför entrén)

1. Pojke med flöjt. Detalj ur fresken Människans glädjeämnen. Olja på väv. Se sid. 1 och 5.

2-4 Illustrationer till Wendela Hebbes sagobok I skogen 1912.

Den självsvåldige ormen.

Barnet och björnen.

Sparven.

5. Röde Hampe. Olja. Osignerad.

6. Rödhårig flicka, Olja. Signerad MF.

7. Onda sagor. Olja. Osignerad.

8. Kvinna med slips. Olja. Osignerad.

9. Hampe. Olja. Sign. MF.

10. Hästar. Rödkrita. Signerad MF.

11. Häst. Olja. Sign. MF

12. Ko. Olja. Sign. MF.

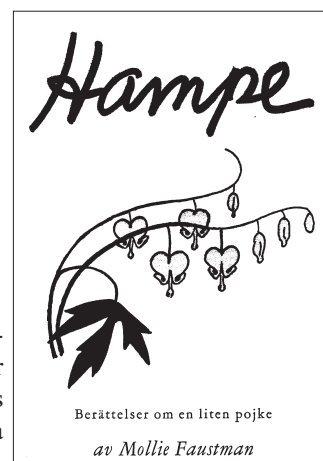
13. Flicka med halsband. Olja. Signerad MF.

14. Barnbarnet Pepparn. Olja. Osignerad.

Sonen Hampe (1918-1961) blev en känd skådespelare och regissör med filmer som Lars Hård och Främmande hamn. Han var en period gift med skådespelerskan Gunn Wållgren. Efter Hampes död gav Mollie ut boken *Hampe* med gamla barnkåserier till nya illustrationer. En restupplaga säljer vi i museibutiken för kr 60:-.

Wendela Hebbes första sagosamling *I skogen. Sannsagor för ungdom av W.* (Hiertas bokförlag 1871) är den som stått sig längst. Illustrationerna är troligen utförda av hennes vän skulptören Frithiof Kjellberg (skaparen av Linnémonumentet i Humlegården). Andra upplagan 1912 illustrerades av Mollie Faustman och den tredje 1929 av Aina Stenberg-Masolle. Båda dessa upplagor utgavs av *Nordiska samfundet för bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet* (1 dag Djurens rätt).

TRAPPHALLEN

15. Stilleben. Olja. Signerad MF.
 16. Efter badet. Olja. Signerad M. Faustman
 17. Strand med bodar. Olja. Signerad MF..
 18. Skäggig man. Tuschlavering. Signerad MF.
 19. Solnedgång vid Öresund. Olja. Signerad MF.
 20. Stadsmotiv. Olja. Signerad MF.
 (innanför entrén)

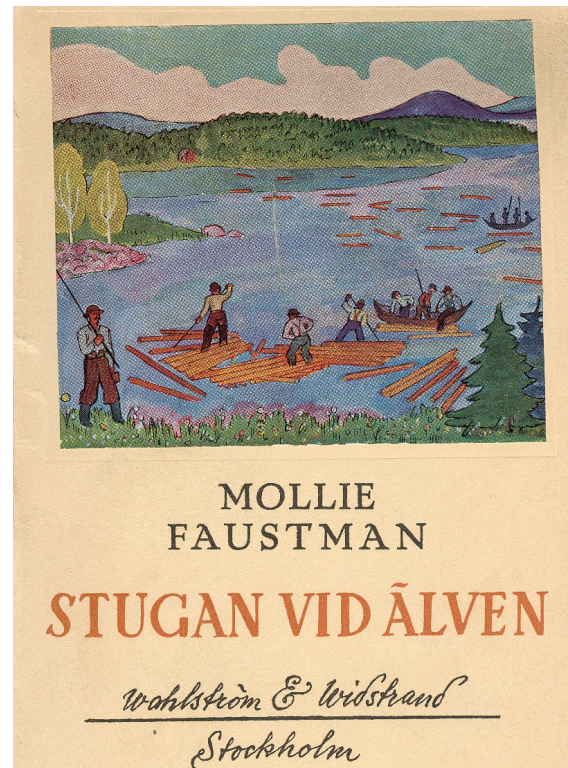
- 21-23. Illustrationer ur
 landskapsboken om Hälsingland 1942
 24. Skeppet. Akvarell. Osignerad.
 25. Ridande barn. Akvarell. Osignerad.
 26. Odinsholm. Tusch. Signerad MF.
 27. Flicka med eka. Tusch. Osignerad.
 28. Lantlig idyll. Tusch. Osignerad.

MUSEIBUTIKEN

29. Fiskar. Blandteknik. Signerad MF.
 30. Valaffisch 1938. Sign. M Faustman
 31. Kyrka. Olja. Signerad MF.
 32. Hövolmar. Olja. Signerad MF.

INRE LILLA RUMMET

- (innanför museibutiken)
 33-67. Illustrationer ur
 ABC-OCH LÄSEBOK 1940

MOLLIE FAUSTMANS KAMP MOT KONSTPATRIARKATET

Hela livet kämpade Mollie Faustman mot manschauvinismen, vilken form den än tog sig. 1921 kom en av urladdningarna. Tillsammans med konstnärskollegerna Charlotte Mannheimer och Maj Bring hade Mollie Faustman arrangerat en utställning på Liljevalchs med enbart kvinnliga konstnärer. 17 konstnärinnor delade på utrymmet. Där fanns bland andra de två stjärnorna – enligt vår sentida bedömning – Sigrid Hjertén och Siri Derkert. Utställningen recenserades av kända konstkritiker. Mest kritisk var Albert Engström. Se hans drapa härintill. Även andra manliga skribenter var kritiska. ”Pastischkonst, imitation, stöld, en ormlig mjuk och ogenerad anpassningsförmåga, som höves kvinnan i äktenskapet men ej vid paletten”, skrev Gustaf Näsström.

Albert Engström var 52 år när han skrev denna drapa i Strix 1921. Året efter blev han en av de aderton i Svenska Akademien och 1925 professor vid Konsthögskolan och strax därefter filosofie hedersdoktor i Uppsala. Redan 1897 hade han grundat skämttidningen Strix vars redaktör och främste skribent han hela tiden var.

Albert Engströms drapa om fruntimmerskonst

Jag besökte häromdagen fruntimmernas utställning hos Liljewalch och något så förskräckligt har jag aldrig sett. Det fanns naturligtvis några ljuspunkter, annars hade jag antagligen av ledsnad och avsky fått slag och kvitterat det jordiska. Fröken Anna Sahlström t ex har den sanna naiviteten och konstnärliga instinkter samt bör kunna bli något om hon arbetar mycket och håller sin själ ren från modernt slagg och går sin egen väg. Fröken Trotzig målar som en hel karl – om nu detta är idealet för en kvinna som konstnärinna. Men fröken Slör skall inte tro att hon klarar sig genom att sätta så lite som möjligt på duken. Det finns inga genvägar i konst. Hur kan man förresten utställa en sådan smörja som den duk hon kallar porträtt av dr Gustaf Upmark? Det är inte Gustaf Upmark mer än mina gamla galoscher. Uruselt både som färg och teckning. Lär sig teckna, lilla Slöör och lär sig måla också. Sluta sen med hela jobbet!

De andras namn nämner jag inte. Möjligen fröken Fischerström. Och då har jag varit mycket hygglig och diskret.

Men om de andra vill jag ändå säga några visa ord. Det är en skam för hela kvinnokönet att ställa ut sådan vidrig talanglöshet. Smutsigt i färg, ointelligent pretentiöst, härmning, aperi, idioti. Inte är väl den lokalen gjord för sådana sopor. När kvinnorna visa sig sakna självkritik till den grad bör de förbjudas att blamera sig själva och landet till den grad som nu. Nu på vårkanten hoppas jag emellertid att vårkänslorna tar överhand hos de målade rösträttsägarinnorna, så att de håller sig ifrån denna ovärdiga lek med i sig själva vackra färger och jungfruliga dukar. Gå ut och älska, små gryn! Det passar er bättre. Men väljer ni inte bättre färger i era kläder och visar så lite smak i ert uppträdande som hos Liljewalch, låter nog få karlar lura sig. Vilken liten sömmerska som helst har bättre smak.

Ni ser ju att det inte går att producera konst – åtminstone hör ni det nu! Och lita på mina ord, ty jag är en erfaren man. Om ni jagar bort er konstfluga, lär er laga mat och föra hushållsböcker, då kommer vi män med våra starka, av våren inspirerade känslor och gör era liv till en fest. Ni blir gifta hela bunten för att i sinom tid föda sunda barn till världen. Behöver ni sedan lite konst, skall vi karlar måla starka och välgjorda tavlor åt er både för kök och sängkammare. Men hustavlan skall ha hedersplatsen.

MOLLIES MOTATTACK

I det sista numret 1921 av konst- och litteraturtidskriften ARES går Mollie Faustman frejdigt till motangrepp. Hon konstaterar att ingen förnuftig människa tror att männen skriver dylika artiklar som en protest mot dåligt måleri. Det är, skriver Mollie, en protest mot målarinnor, och hon fortsätter:

”Jag skulle också gärna lämna hr E. och hans gelikars känslotänkande åt sitt värde, om det inte vore så förbaskat genant detta, att just mitt kära fosterland skall gå främst av alla länder i fråga om manligt hysteri. Jag undrar vad det kan bero på att svenska karlar är så livrädda för kvinnlig konkurrens? Så att de t o m hotar med att göra vårt liv till en fest bara vi slutar måla.

Detta Strixcitat är varken det dummaste ej heller det råaste, jag läst, à propos kvinnor som konstnärer, utan tämligen typiskt. Jag tar upp det, fastän post festum, för att ej året skall gå ut utan att jag gjort vad jag kunnat för att försvara de försvarslösa och ge ett nyp åt det slags översitteri som ovanstående är ett prov på. I Frankrike är icke konst en könsfråga, inte heller i Norge eller Danmark och naturligtvis inte i Ryssland eller Polen. I dessa länder förlorar inte en karl allt sinne för proportioner, därför att en kvinna målar och målar bra. Han vill naturligtvis gärna måla bättre, men gör han inte det, så tillgriper han inte infama vapen för att hämnas. Här klappas kvinnliga konstnärer faderligt på huvudet så länge de är tillräckligt usla, men ve dem om de vill något och kan vad de vill. Då kommer den vårlige och härlige mannen och slår dem i huvudet med Nietzsche, Weiniger, Schopenhauer och

hela raden av perversa filosofer, efter råd och lägenhet utökade med det egna lilla sårade ingeniets påhitt. Då gör det detsamma hur vi målar, att vi målar är mer än tillräckligt. Språket är rikt på skällsord. Herr Engström begagnar sig av aperi, härmning, idioti, blamering av landet. Men det finns mycket mer som kan användas. Risker är ingen: det är inte svenska konstnärers vana att dra blankt för en kvinnlig kamrat.

Om vi stackars kvinnfolk hade haft vett att från början framträda under något antaget karlnamn, som de kvinnliga författarna måste göra förr i världen, hade mycket dumt skriverseri bortfallit. Alla dessa långa ingresser om kvinnlighet och manlighet som varje medelgod och undermålig kritiker börjar sin recension med, då han vet att konstnären är en kvinna. Samma tavlor hade tagits upp till bedömning, men halva skriverseriet hade fallit bort.

Konst bör enligt mitt förmenande behandlas som konst, oberoende av vem som gjort den. Här diskuteras nu var dag, hur en kvinna **bör** måla. Det vore lika gott att ”ni män” talade om hur en rödhårig eller puckelryggig **bör** måla. Förstår ni inte att man målar som man är, efter sitt temperament. En svensk måste inte med nödvändighet måla tallar och kullor, icke ens nödvändigtvis ha ett blont och kallt färgsinne, lika litet behöver en kvinna ha en söt och ljuvlig färg. En svensk **kan** ha ett romersk känsloliv och en stark och glödande färg, en kvinna kan ha ett kraftigt och oberoende temperament. Resonemanget om nationell konst och kvinnlig konst borde kunna få dö sin ålderdoms död. **Det enda viktiga är att var och en målar efter sin speciella egenart.** Är man speciellt nordisk lär detta röja sig i ens konst, är man speciellt kvinnlig lär detta också visa sig i konsten, för så vitt man är ärlig motsitt innersta jag. Med kvinnlig menar jag då känslig, vek, försynt, men **icke** svag, konventionell, beroende. Detta senare kallar jag **dålig** och jag anser det så vanliga likhetstecknet mellan kvinnlig och dålig vara i någon mån överdrivet.

SÖNDAGSPROGRAM I WENDELA HEBBES HUS

MED ANKNYTNING TILL

MOLLIE FAUSTMANUTSTÄLLNINGEN

Kl 14

8 maj

Vernissage.

Mitt förhållande till Mollie Faustman.

Tom Lundin, läkare och konstsamlare, berättar

3 juli

Mollie Faustman som konstnär

Barbro Werkmäster, bildpedagog och författare, berättar

17 juli

Amalia Lindegren - en målarkonstens primadonna

Eva-Lena Bengtsson, fil dr och intendent vid Konstakademin i Stockholm, berättar

7 augusti

Mollie Faustman - en kvinna i det tidiga 1900-talets offentlighet

Lena Kåreland, professor vid den litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala, berättar

20 augusti

Avslutning

Vernissagen är gratis. Övriga program kr 100:- (inkl. 24-sidig katalog). Anmälan på tel 08-55086675 eller i Wendela Hebbes Hus. Köp teaterbiljett **samtidigt** för kr 150:- (ordinarie pris kr 200:-). **Bästa tid att se enbart utställningen är 14-16.** Restaurangens öppettider är varje dag 11-16 med kvällsöppet 16-22 onsdag-lördag.